

Az 1970. évi Tisza-völgyi árvíz

3. A Tisza hatalmas, 157 000 négyzetkilométernyi vízgyűjtőjének határa öt ország — Magyarország, Csehszlovákia, a Szovjetunió, Románia és Jugoszlávia — területét szeli át. A Duna—Tisza közli hátság nyugati harmadán észak felé haladva, a Cserháton és a Szlovák Erchegységen át, a Magas-Tátra bercein éri el a Kárpátok gerincét, majd a Keleti Beszkeiden és a Radnai-havasokon át a Szörényi Erchegység és a Ruszka Polvána csúcsait követve, végül a Bánát síkságán húzódik a titeli torkolatig.

E nagy kiterjedésű terület lefolyó csapadéka a kisebb vízfolyásokon és nagyobb folyókon keresztül, hosszabb-rövidebb utat befutva, a befogadó Tiszába ömlik. A folyószabályozások és ármentesítések elől a Tisza-völgy teknőjében — a Kárpát-medence legmélyebb részén — összegyűlő vízmennyiség hatalmas területet borított el. A Tisza és mellékfolyóinak ősi árterülete a 19. század eleji térképek tanúsága szerint keleten 2 millió hektárra tehető, s ezen belül a mocsarak, lápok kiterjedése is megközelítette a félmillió hektárt.

E tó- és mocsárvilágot az embernek kellett mesterséges beavatkozással — folyószabályozással, ármentesítéssel és lecsapolással — elhódítani a vizektől, a földművelésre és állandó megtelepedésre alkalmassá tenni.

Korábban az évente megismétlődő árvizek rendszeresen megtöltötték a medence legmélyebb részein terpeszkedő lápokát és mocsarakat. (Ecsedi-láp, Szernye-mocsár,

a Körösök és a Berettyó Sárrétje stb.) Ugyanakkor a folyók vízjárásától függően elborították, „megöntözték” a Tisza-völgy árterületeinek jelentős részét is. A természet így gondoskodott a csapadékszegény terület vízhiányának pótlásáról.

Geológiai szempontból ezek az árvizek természetes és szükségszerű jelenségnek tekinthetők; ezek biztosították — ha a kisebb, helyi medencék fiatal kora miatt nem is teljes mértékben — a süllyedések fokozatos feltöltését, termékeny agyagos öntéstalajainak és láptalajainak kialakulását.

Hazánk területének csaknem a fele: 45 000 négyzetkilométer tartozik a Tisza vízgyűjtőjéhez. Ez az ország területének legmélyebb része. Csak kisebb hányada ér el vagy haladja meg a 100 m tengerszint feletti magasságot. 17 600 négyzetkilométer (1 760 000 ha) ármentesített területét 2800 km hosszú töltés védi a nagyobb folyók — a Tisza, Szamos, Bodrog, Sajó, a Körösök és a Berettyó, valamint a Maros — és a kisebb vízfolyások árvizeitől.

A Tisza-völgy területének tehát kerekén 40 százaléka, az ország egész területének pedig csaknem egynegyede — 22 800 négyzetkilométer — a folyók árvízszintje alatt fekvő, árvizektől veszélyeztetett terület, ahol az ármentesítés, az árvízvédelem eredményességétől függ a gazdasági élet fejlődése, a települések, utak, vasutak biztonsága. Árvízvédelmi töltések által védett területen él hazánk lakosságának csaknem a fele. Több mint 350 000 lakóház, 3000 km vasútvonal és 4500 km közút

épült itt, s a mentesített területeken levő népgazdasági vagyon értéke meghaladja a 300 milliárd forintot.

Ezek a számok meggyőzően mutatják az ármentesítés és árvízvédelem szerepét — és a gazdasági fejlődéssel csak növekvő jelentőségét — az ország életében. (Hasonló arányokra Európában Magyarországon kívül csak Hollandiában találunk példát.)

A Tisza vízgyűjtő területének peremvidékéről, a Kárpátok koszorújáról lezúduló árvizek és az ellenük vívott évszázados küzdelem: a természet és a társadalom erőinek megújuló csatái maradó nyomokat vészték a Tisza-völgy tájaira; sorsformáló hatással voltak népének életére, a városok, községek, s az egész táj arculatának kialakulására.

A Tisza-völgy rendezése — a folyó szabályozása, a medence vizeinek levezetése, árterületeinek mentesítése — nemzedékek hatalmas alkotása. Elődeink a munkát történelmünk egyik legtragikusabb korszakában, az osztályok önkényuralom idején kezdték meg, s a kor elmaradott gazdasági-politikai viszonyai közepette, a századfordulóra fejezték be. Az alföldi agrárproletariátus sok tízezernyi serege — a kor mérnökeinek vezetésével — küzdelmes évtizedek során, a legmohosabb körülmények között, kézi erővel, talicskával, kordéval építette ezt az évszázadokra szóló monumentális művet, mely ma is Európa legnagyobb árvízvédelmi rendszere.

(Folytatjuk.)

A munkaverseny új törvénye

Régóta tudjuk, hogy a munkások önkéntes összefogásában, a munkaversenyben és a brigádmozgalomban felbecsülhetetlen energia rejlik. A felajánlások nyomán a vártnál gyorsabban és pontosabban megvalósuló termelés bizonyítja: érdemes az emberi igyekezetre, többlet akarással alapozni. A kongresszus, s a jubileumi évfordulók tiszteletére kiterjedő munkamozgalom ezen túl másra is felhívta a figyelmet. Arra, hogy a régi kezek szűknek bizonyulnak, az eddigieknél célszerűbb, demokratikusabb formákat kell találni. A munkástervezőmunkon elkezdett vita eljutott a kormányig és a SZOT-ig, ahol az egész munkássztyál véleménye alapján új rendelkezéseket fogalmaztak a kívánságokat, határozat született a brigád- és munkaverseny-mozgalom „reformjáról”. Azóta jó néhány brigád és üzemi tanácskozás elismeréssel fogadta az új rendelkezést, az eddiginél jobb lehetőségeket.

Kezdjük talán a legérdekesebb és leghatásosabb változtatással. Az elkövetkezőekben nem adományoznak automatikusan semmilyen kitüntetés fokozatot, vagy elismerő címet: a brigádokat alkalmankénti, gondos egyed elbírálás alapján jutalmazták, vagy tüntetik ki. Ha egy szocialista kollektíva megszerezte mondjuk a bronzjelvényt — s a rákövetkező évszázadokban teljesíti a cím elnyerésének feltételeit, ennek alapján még nem érdemli ki az ezüst fokozatot. A határozat értelmében az a döntő, hogy a kollektíva eleget tett-e a bronz-, ezüst-, arany fokozattal arányos mi-

nőségi, hatékonysági követelményeknek. S ha már itt tartunk, érdemes megismernünk az új fokozatokkal. A határozat módját nyújt arra, hogy a szocialista brigádok kiemelkedő munkájáért magas elismerést megtestesítő brigádkitüntetés kapjanak. Ezek: 1. a vállalat kiváló brigádja; 2. a szakma kiváló brigádja; 3. a Magyar Népköztársaság kiváló brigádja kitüntető cím.

De a versenyző kollektívák hogyan juthatnak a kitüntetések, jutalmak birtokába? Itt találjuk a második fontos szabályt: az eddigi értékelést demokratikus, kollektív értékelési módszer váltja fel: a szocialista brigád címet és a vele járó különböző kitüntetések egyaránt az erre illetékes termelési tanácskozásoknak, illetve műhelytervezőknek kell odaítélni. A vállalat felelős gazdasági szerve végzi el a szakmai értékelést — tehát a termelési osztály —, s a kapott eredményről tájékoztatja a termelési tanácskozást. Alapfeladata, hogy a munkaközösség mondjon véleményt amelynél körében nap mint nap dolgozik a brigád. S a közösség döntésének bizony nagy a súlya: ha nem találja odaítélhetőnek a címet, a brigád kétéves várakozásra kényszerül, s csak két év múlva kérheti az újbóli elbírálást.

Természetesen az értékelés módjának megváltoztatásával egyidőben a határozat alkotói gondoskodtak arról, hogy a munkaverseny és brigádmozgalomnak nagyobb tekintélyt kölcsönözzenek. Eddig úgyszólván a helyi szokásoktól függött, hogy a munkahelyen az er-

kölcsi kitüntetés mellé adnak-e pénzjutalmat, vagy nem. Mert nem egy szélsőséges eset fordult elő a múltban: a brigádok vagy csak pénzt, vagy csak oklevelet és jelvényt vehettek át. Az új rendelet most világosan kimondja: a bronz-, ezüst-, aranyjelvénnel, a vállalat, ágazati és népköztársasági fokozattal mennyi pénzjutalmat kell adnia az adományozónak.

A jutalom összege azonban a kollektíva részesedéből, a gyár, üzem nyereségéből fizethető csak ki. Értékelhető, hogy a termelési tanácskozások jól megnezi majd, melyik brigádának, milyen teljesítményért juttatja a tekintélyes összeget. Az idén még nem kötelező ez az elbírálási mód; a vállalatoktól, kollektíváktól függ, hogy alkalmazzák-e, de az 1971-es teljesítményeket jövőre már ennek alapján tesszük mérlegre!

A munkamogalmaink érdekeit képviselő határozat igazságosabb és felelősebb döntésekre ad lehetőséget. Eppen ezért érdemes mielőbb alkalmazni!

Matkó István

A kobra jobb a hírnél

A kutatások legújabb eredményei alapján a szakemberek lándzsát törnek az oly hírhedt indiai kobra kígyók mellett. Ez a mérgező harapású csúszómászó, amelyet felfüvött nyakának díszítése miatt pápaszemes kígyónak is neveznek, és amelyet a hívó hinduk a természet szimbólumaként tisztelnek, ösüllensége a patkányoknak, amelyek az

Hazánk napsütésben legbővelkedőbb tája, a Délalföld a vetőmagtermelés hazája, ahol a hosszú tenyészidejű növényfajták is beérnek és jó minőségű vetőmagot adnak. Ennek köszönhető, hogy Európa-szerte, de már a tengeren túlra is szállítanak. A külföldi megrendelők listájára legújában az Egyesült Államok iratkozott fel. Az AGRIM-PEX Mezőgazdasági Külkereskedelmi Vállalat megbízásából 250 mázsás szállítmányt készítettek elő a nagy

útra a Hódmezővásárhelyi Állami Gazdaság hibrid kukorica üzemében. A küldemény a földéaki Kossuth Tsz termése és a megrendelő amerikai cég kívánságára lapos szemű, egyöntetű nagyságú vetőmagot tettek a 25 kilós zsákokba. Papír- és műanyag zsákos, vagyis kétszeres csomagolást alkalmaztak, hogy a hosszú tengeri úton ne érje nedvesedés az értékes árut, amelynek mázsájáért ötezer forint értékű valutát fizetnek.

Iskola élet-közelben

Az iskolai év vége ugyan még messze van, de az érettségi előtt álló diákok mégis úgy érzik, hogy rohannak velük a napok.

A sok-sok diák most tervezni kezd, s a rengeteg feladat közül ilyenkor kerül előtérbe a tabló elkészítése. Gondja is. Gond az bizony, mégpedig a javából. Mert beleszól abba mindenki, aki csak teheti. Kezdi az osztályban a vita az azal, hogy milyen ruhában üljenek a fényképezőgépre, milyen legyen a frizura, a nyakkendő, és így tovább. Tanácsot ad ismerős és rokon, elvégre nem kis dolog az, ha valaki eljut az érettségiig. Sokszor követelményt támaszt maga az iskola is, mert bizonyos mértékig minden tabló visszatükrözi az iskola neveltségi szintjét, tanulóiak izlését.

Nem óhajtok most arról beszélni, hogy milyen legyen a hajviselet és a ruha. Nincs is ezzel különösebb baj a tablón. A lelkemben azonban már régóta él egy gondolat, mely kikívánczolt belőlem. Az ember ugyanis mindig összeveti a szintjét és tevékenységét a máséval. S ilyenkor megtörténik, hogy elkeseredetten felajdul, és azt mondja:

— Na, mégiscsak vidékiek vagyunk!

Igy vagyok én is, mikor érettségiző diákjaink tablóit látom. Midőn járom az utcákat Pesten, s nézem az iskolák diákjainak tablóképeit, mindig megragad azok egyszerű kivitele. Nálunk, ha megsejteltem őket, szomorúan állapítom meg, hogy nagyon sokról töményen ríkt a giccs. Fa, fém, alumíniumlemez, kerámia és habszivacs antik és szupermodern felhasználása teszi tarkává, vásárvá a tablót. Luxusköcsi, szputnyik, mikroszkóp, Eiffel-torony, sorompó, és ki tudja még miféle figurák nevesítik be a szabadon maradt helyeket. Valahogy úgy érzem, hogy városunkban kialakult egy „tabló-kultúra”, az osztályok és az iskolák között elkezdődött valamilyen szerencsétlen túlléptetés, okatlan versengés. S ebben az okatlan versengésben elvesz a józan mérték, de legfőképpen az izlés.

Úgy érzem, a fentiek után jogosan tehetem fel a kérdést: miért nem követjük mi is a fővárosi példát? Az egyszerű, fehér kartonlapra fel-

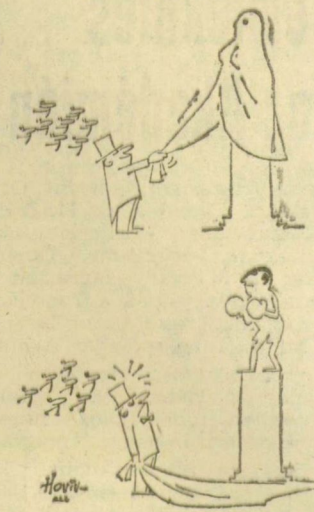
TABLÓK A KIRAKATBAN

ragasztott fénykép, szép felírással — minden cícoma nélkül is izlések. S ami még ugyancsak fontos: nem emel ki 2—3 ezer forintot a szülők zsebéből. Ezt az egyszerű tablót a tanulók maguk is könnyedén elkészíthetik. Az osztály legjobb rajzolója gyönyörűen felírhatja a képek alá a neveket — s csupán a fényképező munkáját kell megfizetni. Nem kell tervezni, rajzolni, vássztergályos, kerámikus satöbbi hozzá, elég a diákok józan izlése. Annál is inkább, mert a nagy költséggel elkészített tablót se becsülik meg általában jobban. Ottfelejtik a kirakatban, illetve, ha az üzletvezető önnét beveteti, akkor a boltban. Külön gondja minden iskolának a nyár derekán, hogy a bolt többszöri sürgetésére a tablókat összeszedesse, mert a tablókérdés az érettségi után az első érettségi találkozóiig már senkinek sem szívügye.

Jól tudom, nem egyszerű dolog ez: odaállni a diákok elé, meghatározni a tabló kivitelezését, s mindezeket az érveket elmondani olyan körülmények között, amikor már diákjaink jó része megszokta a giccsot, s álmaikban a felröppenő rakéta mellett képzelték el magukat a tablón.

Bevallom őszintén, egymagam én se sokra mentem. Egy-két osztály megfogadta

Tökéletes remekmű

Mesterséges tudathasadást okoz az LSD

Magyar kutatónő vizsgálata

A Magyar Tudományos Akadémia tihanyi biológiai intézetében dr. S. Rózsa Katalin, a neurobiológia tudományának egyik művelője, kísérletei során az LSD-nek, a nyugati világban elterjedt veszedelmes kábítószernek hatásmechanizmusát vizsgálta. Kísérleteit gerincvelenek kábelvezetéssel végezte. Választását az indokolta, hogy ezek a szervek egyszerű felépítésűek ellenére jól modellezik a bonyolult szervezetek működését. További előnyük, hogy igénytelenek, nem kívánnak állandó hőmérsékletet, oxigént. A felhasznált modellelkel végzett kísérletek alkalmasak arra, hogy általános érvényű biológiai törvényszerűségeket állapítsanak meg.

A kutatónő gyógyszerhatástani elemzése során ilyen általános érvényű törvényszerűségeket tárt fel az LSD hatásával kapcsolatban. Kimutatta, hogy a veszedelmes kábítószer nem közvetlenül hat, hanem a serkentő idegi hatások kiiktatása révén. Gátolja az idegi ingerületek átvetését, továbbadását a szerpet játszó anyagok, például a szerotonin hatásának érvényesítését.

Érdekes ezzel kapcsolatban, hogy egy amerikai ku-

tatócsoport, a közelmúltban felfedezte a skizofrénia, a tudathasadás biokémiai okát. Megállapította, hogy ugyanezeknek az ingerület közvetítő anyagoknak károsodása figyelhető meg egyes skizofrén jellegű megbetegedéseknél.

Az egymást kiegészítő két kutatási eredményből így arra lehet következtetni, hogy az LSD hatásának és a skizofrénia és nemcsak felszíni, pszichés tünetei hasonlóak, hanem biokémiai alapjuk is megegyezik. E szerint az LSD-kábulat nem más, mint mesterséges tudathasadás.

Nikotin és tüdőrák

A brit orvosok kijelentették, hogy ami a régebbi nemzedékeknek a tüfusz, a kolera és a tüdővész volt, az ma a dohányzás. A Londonban nyilvánosságra hozott jelentés szerint a tüdőrák összes eseteinek 90 százaléka a nikotin okozza. A dohányzók 40 százaléka 35. életévének betöltése előtt hal meg.